

Ενδεικτικές
Απαντήσεις Ασκήσεων
Κεφαλαίου 5

■ 1. σελ. 420-421

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Οι άνθρωποι είναι ικανότατοι στο να φαντάζονται τον εαυτό τους.
- Ερευνητές του Πανεπιστημίου Κολούμπια της Νέας Υόρκης δημιούργησαν το πρώτο ρομπότ που είναι ικανό να «φανταστεί» τον εαυτό του.
- Αυτονομία και προσαρμοστικότητα.
- Ορισμένοι (...) φοβούνται ότι, με μια τέτοια τεχνολογική εξέλιξη, οι άνθρωποι θα χάσουν σταδιακά τον έλεγχο των μηχανών τους.
- Επικεφαλής τον καθηγητή Χοντ Λίψον.
- Σχετική δημοσίευση στο αμερικανικό περιοδικό ρομποτικής Science Robotics.
- «μολονότι η ικανότητα του ρομπότ μας (...) είναι ακόμη πρωτόγονη, πιστεύουμε ότι βρίσκεται στο σωστό δρόμο».

Στο κείμενο, ο συγγραφέας, αναφερόμενος στην πρώτη μηχανή με συνείδηση, εστιάζει στις δύο εναρκτήριες παραγράφους στις προοπτικές και τους κινδύνους της εφεύρεσης αυτής. Ειδικότερα, διαπιστώνει την αμερικανική ερευνητική φιλοδοξία για ένα ρομπότ με ικανότητες που προσομοιάζουν στην ανθρώπινη αυτοεικόνα με απώτερο στόχο την αυτοτέλεια και την εναρμόνισή του με το περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, η ανησυχία για την πιθανή κυριαρχία των μηχανών **συσχετίζεται** με το άρθρο του επιστημονικού υπευθύνου που επιβεβαιώνει την πορεία των ρομπότ προς την προηγμένη συνείδηση.

(80 λέξεις)

- β) Ο τίτλος «Γεγονός το πρώτο ρομπότ με συνείδηση: Μπορεί να φανταστεί τον εαυτό του» είναι δηλωτικός του περιεχομένου του κειμένου, καθώς αντανακλά το θέμα του, δηλαδή τη δημιουργία της πρώτης μηχανής με συνείδηση και ικανότητες που προσομοιάζουν στην ανθρώπινη αυτοεικόνα. Ειδικότερα, ήδη από την πρώτη παράγραφο ο αναγνώστης εντοπίζει λέξεις και φράσεις του τίτλου, είτε αυτούσιες, είτε ελαφρώς παραφρασμένες («το πρώτο ρομπότ που είναι ικανό να "φανταστεί" τον εαυτό του», «δημιουργία μηχανών που θα έχουν αυτοσυνείδηση»). Οι διατυπώσεις αυτές είναι αντλημένες από τον λόγο του ίδιου του επιστημονικού υπευθύνου («η ικανότητα του ρομπότ μας να φαντάζεται τον εαυτό του», «στο σωστό δρόμο για την αυτεπίγνωση των μηχανών») και αξιοποιούνται κατά λέξη και μέσω συνωνύμων σε όλη την έκταση του κειμένου («την προσομοίωση του

εαυτού τους», «βελτίωσε την αυτο-εικόνα του»). Παράλληλα, ο τίτλος είναι κυριολεκτικός, με αποτέλεσμα το θέμα του άρθρου να δηλώνεται άμεσα.

■ 2. σελ. 421-422

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Αιτία του ρατσισμού είναι συνήθως ένα μίγμα υπεροψίας και φόβου.
- Βλέπουμε μια ολόκληρη ομάδα ανθρώπων με εχθρότητα και προκατάληψη. Ο ρατσισμός ενέχει πάντοτε το στοιχείο της διαστρεβλωμένης όρασης.

Στο συγκεκριμένο κείμενο, μεταξύ άλλων, διερευνώνται και τα αίτια του ρατσισμού. Πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας εντοπίζει ως ρίζα του φαινομένου το εσφαλμένο αίσθημα υπεροχής της μίας φυλής απέναντι στην άλλη, η οποία μάλιστα θεωρείται επικίνδυνη προς την πρώτη. Γι' αυτό το λόγο, το μίσος και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις που δημιουργούνται οδηγούν στην εξιδανίκευση της οικείας φυλής και τη δαιμονοποίηση της ξένης.

(61 λέξεις)

- β) Ο τίτλος «Διερευνώντας τον ρατσισμό βήμα-βήμα» αντανακλά το θέμα του κειμένου, καθώς αναφέρεται άμεσα στο υπό εξέταση φαινόμενο, τον ρατσισμό. Πράγματι, το νοηματικό κέντρο δηλώνεται ήδη από την πρώτη περίοδο του κειμένου, η οποία ξεκινά με τη λέξη «ρατσισμός». Παρά το γεγονός πως στον τίτλο δεν αξιοποιείται η αναφορική λειτουργία της γλώσσας, καθώς χρησιμοποιείται η μεταφορική φράση «βήμα-βήμα», οι μαθητές είναι σε θέση να αντιληφθούν πλήρως το περιεχόμενο του κειμένου. Αυτό καθίσταται δυνατό, διότι ο συγγραφέας επεξηγεί σταδιακά αυτή την κοινωνική παθογένεια, ξεκινώντας με τον ορισμό και τα αίτια της, αποδεικνύοντας έπειτα την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων και προτείνοντας τρόπους με τους οποίους το άτομο μπορεί να απεμπλακεί από τέτοιες ιδεοληψίες.

■ 3. σελ. 422-423

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Τα παιδιά καλό θα ήταν να μην εκτίθενται σε βίαιες εικόνες και ειδήσεις.
- Ρωτάμε τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους τι γνωρίζουν για τον πόλεμο.
- Απλά λόγια.
- Αποφεύγουμε να συζητάμε λεπτομέρειες σε παιδιά νηπιακής και πρώτης σχολικής ηλικίας.

- Συζητάμε ιστορικά γεγονότα χωρίς ρατσιστικά σχόλια ή στερεοτυπικές δηλώσεις.
- Υπάρχουν, επίσης, εκπαιδευτικά παιχνίδια.
- Μπορούμε να συζητήσουμε μαζί τους την ειδησιογραφία από άρθρα πολιτικής ανάλυσης.
- Να συζητήσουν τα παιδιά με τους παππούδες τους, (...) είναι καλό να διδάσκονται μέσα από παραδείγματα και μαρτυρίες.
- Μπορούμε στο εκπαιδευτικό πλαίσιο να προτείνουμε σε μαθητές Λυκείου να κάνουν ομαδική εργασία ή πρότζεκτ.

Το ζήτημα της παρουσίασης του πολέμου από τους ενήλικες στα παιδιά είναι κύριο για τη συνεντευξιαζόμενη. Αρχικά, αφού τονίζει την αναγκαία απομάκρυνσή των σκληρών εικόνων, προτείνει μία αδρομερή και αντικειμενική εξήγηση του φαινομένου βάσει του αναπτυξιακού επιπέδου και των γνώσεων τους. Παράλληλα, για την εξοικείωση των μεγαλύτερων παιδιών, συστήνονται τα διδακτικά παιχνίδια, η κριτική επισκόπηση του Τύπου, η μάθηση μέσω των βιωμάτων των παλαιότερων γενεών και τα συνεργατικά σχέδια δράσης.

(70 λέξεις)

β) Ο τίτλος «Ο πόλεμος στα μάτια του παιδιού» πληροί τις κύριες προϋποθέσεις, ώστε να χαρακτηριστεί εύστοχος. Πιο συγκεκριμένα, η συγγραφέας παρουσιάζει με συντομία και βεβαιωτικό τόνο το θέμα του κειμένου χωρίς τη χρήση ρήματος, τοποθετώντας παράλληλα τον πόλεμο ως πρώτη λέξη και το παιδί ως τελευταία, ώστε να τα τονίσει εμφατικά. Το ζήτημα της παρουσίασης του πολέμου από τους ενήλικες στα παιδιά είναι το κύριο για τη συνεντευξιαζόμενη και επανέρχεται σε κάθε υποενότητα του κειμένου, καθιστώντας έτσι τον τίτλο δηλωτικό του περιεχομένου αυτού. Τέλος, η αναφορική γλώσσα που αξιοποιείται στοχεύει στην άμεση ενημέρωση του αναγνώστη για το θέμα του κειμένου. Συνεπώς, τα παραπάνω στοιχεία συνδυάζονται και συμβάλλουν από κοινού στην αποτελεσματικότητα του τίτλου.

■ 4. σελ. 423-425

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Καταγραφή κάθε περιστατικού.
- Το πρόβλημα να αντιμετωπιστεί μέσα στη σχολική κοινότητα, χωρίς τιμωρητικές προθέσεις.
- Θα οργανωθεί πλατφόρμα για αναφορές (...) ανώνυμα ή επώνυμα.
- Υπεύθυνοι αντιμετώπισης της σχολικής βίας και εκφοβισμού σε κάθε σχολείο.
- Άμεση επικοινωνία με την τετραμελή ομάδα δράσης της Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Διεύθυνσης.

- Θα συντάσσουν ετήσιες εκθέσεις με τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματά τους (...) μαζί με τις προτάσεις τους, και θα τις υποβάλλουν στον περιφερειακό διευθυντή εκπαίδευσης, ο οποίος θα ενημερώνει τακτικά το υπουργείο Παιδείας, με στόχο τη χάραξη μελλοντικής πολιτικής κατά της ενδοσχολικής βίας βάσει δεδομένων.
- Θα συσταθεί επιτροπή εμπειρογνομόνων που (...) θα αναλάβει την εκπόνηση ειδικών πρωτοκόλλων (...). Παράλληλα, το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) θα αναπτύξει στοχευμένο επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς.
- Παράλληλα, φορείς, όπως τα Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης, θα παρεμβαίνουν άμεσα.
- Το υπουργείο Παιδείας προσθέτει στο πλαίσιο των μέτρων και τα προγράμματα που έχουν περιληφθεί στα νηπιαγωγεία, στα Δημοτικά και στα Γυμνάσια (...). Στόχος, η δημιουργία κουλτούρας πρόληψης της σχολικής βίας και η καλλιέργεια του αλληλοσεβασμού.

Στο κείμενο, ο συγγραφέας εστιάζει στο καινούριο νομοσχέδιο για τον σχολικό εκφοβισμό. Ειδικότερα, αφού τονίζει την αξία γνωστοποίησης κάθε συμβάντος, επισημαίνει τη συνολική συμμετοχή των εκπαιδευτικών φορέων και την απεμπλοκή από την επιβολή ποινών. Οι καταγγελίες μέσω του ειδικού ιστοτόπου θα εξετάζονται από το εκάστοτε σχολείο, τις τοπικές και περιφερειακές Διευθύνσεις και το υπουργείο Παιδείας. Οι σχετικές εκθέσεις θα στοχεύουν στον σχεδιασμό νέας πορείας σύμφωνα με απτά παραδείγματα. Αφότου σημειώνει την ενημέρωση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών από συναφείς φορείς, ο γράφων καταλήγει στην εισαγωγή δράσεων πρόληψης από τη νηπιακή ηλικία.

(90 λέξεις)

- β) Ο τίτλος «*Βία στα σχολεία: “Μιλήστε, θα σας βοηθήσουμε” – Σπάει το φράγμα της σιωπής για το μπουλινγκ*» είναι ιδιαίτερα ελκυστικός χάρη στα μορφικά του στοιχεία που ωθούν τον αναγνώστη να ξεχωρίσει το συγκεκριμένο κείμενο. Αρχικά, περιλαμβάνεται εντός εισαγωγικών η συμβουλή προς τους μαθητές να μοιραστούν τα περιστατικά ενδοσχολικής βίας στα οποία έχουν υπάρξει θύματα. Η προτροπή αυτή γίνεται εντονότερη τόσο μέσω του β' πληθυντικού προσώπου όσο και με την αξιοποίηση της προστακτικής έγκλισης. Με αυτές τις γλωσσικές επιλογές, ο συγγραφέας ξεκινά έναν ανοικτό διάλογο με τον αναγνώστη, κυρίως τα παιδιά που αποτελούν τους κύριους ενδιαφερόμενους, και επιτρέπει να διαφανεί ο καίριος ρόλος που οφείλουν να διαδραματίσουν στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Η αμεσότητα του μηνύματος συμπληρώνεται και με το α' πληθυντικό που ακολουθεί μέσω του οποίου δηλώνεται η καθολικότητα του ενδιαφέροντος, αλλά και η μαζική υποστήριξη που θα λάβουν τα θύματα. Στο ίδιο πλαίσιο, η ενεργητική σύνταξη δίνει περαιτέρω έμφαση στα ρηματικά πρόσωπα, τα οποία καθιστούν τον τίτλο ιδιαίτερα ζωντανό και αποτελεσματικό χωρίς να αφαιρούν από την επισημότητά του, στοιχεία που χαρακτηρίζουν συνολικά το κείμενο. Παράλληλα, η έμφαση στο φαινόμενο που θα αποτελέσει το κύριο θέμα του κειμένου αποδεικνύεται από τη σειρά των λέξεων στον τίτλο, αφού οι πρώτες («*Βία στα*

σχολεία») και η τελευταία («μπούλιγκ») λέξεις αναφέρονται σε αυτό. Συνεχίζοντας στο δεύτερο μισό του τίτλου που σηματοδοτείται από την παύλα, παρατηρείται η ποιητική λειτουργία της γλώσσας με τη διπλή μεταφορική φράση «Σπάει το φράγμα της σιωπής». Ως αποτέλεσμα, η παραστατική μεταφορά επηρεάζει συναισθηματικά τον αναγνώστη, ο οποίος αδημονεί να διαβάσει για ένα ρηξικέλευθο τρόπο αντιμετώπισης της ενδοσχολικής βίας. Συνοψίζοντας, όλα αυτά τα χαρακτηριστικά της μορφής οδηγούν στην επιλογή ενός ιδιαίτερα ενδιαφέροντος τίτλου.

■ 5. σελ. 425-427

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Ο πατριωτισμός δεν έχει καμιά σχέση με τον ακραίο εθνικισμό (...). Σκόπιμα κάποιοι διαστρεβλώνουν τη διαφορά ανάμεσα στους δύο αυτούς όρους.
- Μιλάμε για τους δεσμούς που έχει κάθε άνθρωπος με τον γεωγραφικό χώρο όπου μεγαλώνει (...), με τον πολιτικό χώρο όπου κάθε πολίτης διασφαλίζει τα δικαιώματά του.
- Τον χώρο του οποίου τον πολιτισμό, τη γλώσσα, τις παραδόσεις και έθιμα, τις εκφράσεις (από μουσικές μέχρι διαλόγου) θεωρεί ως δικό του.
- Για τους ξενιτεμένους συχνά δημιουργούνται αντιφάσεις και διλήμματα, καθότι μπορεί και να διαθέτουν το αίσθημα ότι ανήκουν σε δύο πατρίδες.
- Συνδυάζεται, όμως, ταυτόχρονα με έναν βαθύ διεθνισμό. Ο πατριωτισμός αναγνωρίζει την αξία και των άλλων «πατρίδων». (...) Επιδιώκει να ενσωματώσει και να αφομοιώσει στοιχεία του. Με αυτόν τον τρόπο, εμπλουτίζει τη δική του πατρίδα.

Στο κείμενο, ο ομιλητής, μεταξύ άλλων, διερευνά το περιεχόμενο του πατριωτισμού. Αρχικά, αφού τον διαχωρίζει από τον εθνικισμό, αντιτιθέμενος στις σοφιστικές προσπάθειες ταύτισής τους, τονίζει πως αποτελεί την άρρηκτη σχέση με την πατρίδα ως γεωγραφική και δημοκρατική οντότητα, στην οποία ο άνθρωπος εντάσσεται και οικοδομεί το πολιτισμικό του «είναι». Παράλληλα, αναφερόμενος στους αποδήμους, ο υπουργός αναγνωρίζει την περίπτωση η φιλοπατρία να εκτείνεται σε δύο χώρες. Επιλογικά, επισημαίνει τη σύνδεση πατριωτισμού και διεθνισμού, αφού ο πρώτος αποδέχεται τη σπουδαιότητα όλων των πολιτισμών, γνωρίσματα τα οποία αφομοιώνει και ανανεώνεται.

(90 λέξεις)

6. σελ. 427-429

α)

Χωρία προς αξιοποίηση

- Διαδραματίζει ενεργό ρόλο στον περιορισμό των συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης, καθώς (...) τα παιδιά μαθαίνουν να βάζουν τα προσωπικά τους όρια και να αξιολογούν τις προθέσεις των ενηλίκων.
- Απαντά, επίσης, σε ερωτήματα σχετικά με τις ορμονικές αλλαγές που συμβαίνουν στο σώμα.
- Παράλληλα, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, εξαλείφει τους μύθους που σχετίζονται με το σεξ.
- Οι έφηβοι κατανοούν ότι δεν πρέπει να αισθάνονται ντροπή και ενοχή επειδή σκέφτονται σεξουαλικά.
- Εκφράζουν μικρότερη επιθυμία να ανατρέξουν σε παραπλανητικές πηγές πληροφόρησης.
- Μετατρέπει, ακόμη, τους νέους σε υπεύθυνους ενήλικες, εφόσον βοηθά τους εφήβους να κατανοήσουν το όφελος της αποχής από τα πρώτα χρόνια, ενώ συγχρόνως τους παρέχει πληροφόρηση για όλες τις διαθέσιμες μεθόδους προφύλαξης και αντισύλληψης.
- Διδάσκει στους νέους τη σημασία των υγιών διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή τους.

Ο αρθρογράφος, εκτός των άλλων, πραγματεύεται τη σημασία της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στους νέους. Ειδικότερα, μέσω αυτής οι έφηβοι πληροφορούνται για τη σεξουαλική βία μαθαίνοντας να διακρίνουν τις ύποπτες διαθέσεις. Παράλληλα, επιλύονται απορίες για τις σωματικές διαφοροποιήσεις, ενώ καταπολεμούνται διαδεδομένες, εσφαλμένες θεωρήσεις επί του θέματος. Έχοντας, μάλιστα, απενοχοποιήσει το σεξ, οι επαρκώς ενημερωμένοι έφηβοι δεν αναζητούν αναξιόπιστες απαντήσεις και υπευθυνοποιούνται. Ολοκληρώνοντας, ο συγγραφέας διαπιστώνει πως οι νέοι κατανοούν γενικά την αξία των ουσιαστικών σχέσεων.

(80 λέξεις)

- β) Στο συγκεκριμένο κείμενο έχει δοθεί ένας σύντομος, περιεκτικός, σαφής, αλλά τυποποιημένος τίτλος («Σεξουαλική αγωγή»). Παρά τα προτερήματά του, είναι πολύ γενικός και γι' αυτό τον λόγο, δεν καθίστανται εμφανείς στον αναγνώστη οι πτυχές του θέματος, τις οποίες θα πραγματευτεί ο συγγραφέας. Αυτό το κενό έρχονται να συμπληρώσουν οι πλαγιότιτλοι των ενοτήτων, οι οποίοι είτε με ευθείες ερωτήσεις είτε με ονοματοποιημένες φράσεις σηματοδοτούν τις υποενοότητες του κειμένου (ορισμός και διαφοροποίηση εννοιών, αξία σεξουαλικής αγωγής για τους νέους και εμπόδια που τίθενται από οικογένεια και σχολείο).

γ) «Ο Φόβος και ο Τρόμος» της... σεξουαλικής αγωγής

Εναλλακτικά: Αντιμετωπίζουμε τη σεξουαλική αγωγή ως «ταμπού»;

■ 7. σελ. 429-432

- Σε αγάπας, άραγε, έστω και λίγο;
- Συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο Σύνταγμα για τα Τέμπη
- Για πόσο ακόμα θα τους αφήσουμε να μας δολοφονούν;
- Η αρχομανία των «μεγάλων» δολοφονεί τα παιδιά...
- Δίνουμε την ψήφο μας στα υπόλοιπα μέλη του οικοσυστήματος!
- Γνώρισε και εσύ την εμπειρία του εθελοντισμού!
- Η αγάπη είναι ο πλούτος του εθελοντή!